شەهیدێ کوردستانێ.. هەمزە

رابە ژ خەوا خوە، حەمزە، رابە
خوینا تە نەچوو هەبا تو شابە

ریبیا ڤی وەلاتی دا شەهیدی
لەورا تو موجاهیدەک سەعیدی

رابە هەرە پێش لقایێ یەزدان
ب خوینا دچیتن ژ وان برینان
سۆرکە کەفەنێ ب رەنگێ ئالان

حەلەب: ٩ی تەباخ ١٩١٩

مەزلوومی بکە تو عەرزی ئەحوال

بێژە: تو عالمی بێ میسالی
بێژە: تو سەمیعی لایەزالی

زلما مە هاتی تو دزانی
لەورا تو قادر و (کن فکان)ی

باژێر و کەلات و خان و مان چوون
بێ شوکرێ تە ناچتن مەدانەک

حاشا تو نە زالمی نیکووکار
ئەم جاهل و بێ خەبەر گونەهکار

دەردێ ڤێ جەهالەتێ دکێشن
ئەو عللەتە ئەم ژ بەر دئێشن

دۆستێ دمە وەک شەیر دوژمن
صادق مە نەدی برایێ موئمن

دوژمن وە هەیە بکت مەحەببەت
هەتا نەچتن ژ مە جەهالەت

ئەم موعتەریفی بەتالینە
ما غەیری تە ئەم عەبیدێ کینە

ئەلبەت ل گەل ئیعتراف و نوقصان
دیسا ژ تە دێ بخوازن ئیحسان

ما دەم خولقاندن ئەم تەمللەت
لازم ژ مە ژی هەبت حکوومەت

داخوازێ بکەن ژ تە تەبایی
لەورا تو (تعز من تشا)یێ

تو حەز بکی دێ ڤەبت سەعادەت
دێ هل بیتن شەمالێ مللەت

خوین دێ بکەلت ببت حەمییەت
حەتتا کو نخمینن جەهالەت

گلییێ تە بەلێ خودایێ موطلەق
دێ بێتە جە ئەی شەهیدێ ناحەق

تو بەرزە کرن ب جەبرێ تەهفیر

مەعصوومی د تە نەمایە تەقصیر

ئیرۆ من دخوەزت بگهێمە (ژین)ێ
تاقەت من نەما ژبەر گرینێ

مەولا تە ب رەحمەتا خوە شاکت
خوینخوار و سادیان ژ مە جودا کت.

فەرهەنگۆک

قژک: باڵندە

کورم: کرم

شەهیانە: شاهی

چووچک: چڤیک، چۆلەکە

کژ: کژک،کیژک، باڵندەیەکی کلک درێژە.

مێلاک: کەزەب

پاهت: پاهتن، پەتن، سووتاندن، پەستن.

کۆنێ ڕەش: ڕەشماڵ

کەری: گەمار، قرێژ.

سرمەکەزی: کەزیی بادراوی بەسورمە

گور: گورگ

شبهێ: وەکوو

زەباندن: لەهێزخستن

ڕەڤاندن: دوواخستن

۱۷ی گولان ۱۹۲۰

خاپاندن: هەڵخەڵەتاندن

تەفاندن: رەشبوونەوە

تۆڤ: تۆو

کوور: چاڵ

خیزان: هەژار

کیسک: کیسە

شداندی: گرێدراو

زەباندن: لە هێزکەوتن

ئەسلا: ئەسڵەن، هیچ

فەکرن: بیر بکەنەوە

باگەڕ: باهۆز

ریچاڵ: پێخواردن، پێخۆر

مەحزا: بەڵام

قالە: گوتراوە

شا بە: شاد بە!

ئیزعان: قبوڵکردنی هەق

عەندی: خەیدی، سلبوو.

پەوەند: پەیوەندی

کەلات: قەڵا

قه: هەرگیز

ناحەون: ناحەوێنەوە

ڕۆهنک: ڕۆندک

جهاب: بەرسڤ

ساعیقا هیجرێ: برووسکەی لێک جودابوونەوە.

شێنی یا ڕۆیێ: شایی و گەشیی ڕۆژ

گوهان: چۆلەکەی ناو هەیوانان

زێن دا: زەینم دایە، سەیرم کرد

ڕۆهنک: فرمێسک

قیز: کچ

پێچاوتیە: پێچاوە

بەشی سێیەم

عبدالرحیم ڕەحمی هەکاری
داهێنی شانۆنامە لە ئەدەبیاتی کوردیدا

لەم بەشەدا هەوڵدەدەین یەکێک لە سەرچاوەکانی پێکهاتنی شانۆی کوردی دەسنیشان بکەین کە چۆن لە ماوەی کۆتایی چارەگی یەکەمی سەدەی بیستەمدا لەژێر کاریگەریتیی کولتووری ئەورووپا و نووسەرە گەنجە تورکەکانی ئەستەمبۆڵدا، وەک ژانرێکی رۆژئاوایی، لەسەر دەستی عەبدولرەحیم ڕەحمی هەکاریی گەنجەوە

دێتە ناو ئەدەبەکەمان و مۆرکێکی نەتەوەیی بەخۆیەوە دەگرێت.

زاراوەی " شانۆ " لە زمانی نووسینی کوردیی سەدەکانی کۆندا بەدی ناکرێت. بۆ یەکەمین جار، مەحوی، لە کۆتایی سەدەی نۆزدەهەمدا، زاراوەی تیاترۆی لاتینیی Theatre، بەم شێوەیە بەکارهێناوە:

دنیا تیاترۆیە، مەوەستە تیا، برۆ

کێ مایەوە کە نەبووبێ تیا ترۆ.

ئەمە، دوو راستیمان بۆ روون دەکاتەوە:

١ـ کورد تا سەرەتای سەدەی بیستەم هونەری شانۆی، بە واتا رۆژئاواییەکە، نەبووە و نەناسیوە. هەر بۆیەش زاراوەکە ـ بەو شێوەیەی کە شانۆی رۆژئاوایی دەربڕێت ـ لە زمانی کوردیدا دروست نەکراوە.

لە سەردەمی عوسمانییەکاندا لە هەولێر، بەپێی سجللاتی کۆن، وانەی " لیسانی فەرەنسەوی و مۆسیقا و رەسم و ئال ئیشلەری و تەربیەی بەدەنی و حوسنی خەت " دەخوێنزا. لەو تۆمارە کۆنانەدا هیچ باسێک لە هونەری شانۆ و تیاترۆ نەکراوە. ئەمەش بەڵگەیەکی دیکەی ئەوەیە کە تا سەردەمی ع. رەحمی هەکاری شانۆمان نەناسیوە.

٢ـ ئەگەر شانۆمان ناسیبێتیش یان شتێکی کەمان لەبارەوە بیستبێت، ئەوا هەر زاراوە لاتینییەکەمان بۆ بەکارهێناوە: تیاترۆ Theatre . ئەم زاراوەیەش، وەک لە قسەی ناو خەڵکیشەوە